

EK – 43

HASAN POLATKAN

“DP iktidarının çalışmalarını milli gelir hesaplarının aksettirdiği(ni) zannetmek ... emsalsiz bir haksızlık olur.....”

EK – 43

MALİYE BAKANI POLATKAN'IN SON BÜTÇE GEREKÇESİNDEN ALINTILAR ŞUBAT 1960

Demokrat Parti Hükümetlerinin takip etmekte oldukları iktisadi ve mali politikanın esasını memleketin ekonomik gücünün artırılması ve milletimizin hayat seviyesinin ileri milletler seviyesine çıkarılması teşkil ve bütçelerimiz bidayetden beri bu politikanın gerçekleştirilmesi için en mühim vasitalardan biri olarak ele alınmış bulunmaktadır.

Bilindiği gibi, 4 Ağustos 1958 tarihinde iktisadi ve mali hayatımızın çeşitli sahalarını kavrayan ve yekdiğerini tamamlayan kararlar, şümallü bir program halinde yürürlüğe konulmuştur.

Tedavüldeki banknot miktarı 1958 Ağustosundan 1959 ağustosuna kadar geçen devrede % 8 nispetinde bir tenezzül göstermiştir.

1958 yılının ocak-ekim ayları zarfında 188.9 milyon Dolar ihracatımız 1959 yılının aynı devresinde 257.2 milyona yükselmek suretiyle % 36.1 nispetinde mühim bir artış göstermiştir.

İstikrar programının müspet tesirleri tedrice fiyatlar üzerinde de kendini göstermiştir. Filhakika toptan fiyatları büyük dalgalanmalardan masun kalmış, fiyat endeksi daha önceki devrelerde % 14 nispetinde artış kaydetmiş olmasına mukabil 1959 mali yılının ilk üç ayında kaydedilen yükselme % 1.4 e inhisar etmiştir.

1960 mali yılı bütçesi denk olarak hazırlanmıştır. Bu bakımdan istikrar programının icaplarına da tamamen uygun bulunmaktadır.

1960 mali yılı bütçesi ¹ büyük bir hizmet gücünü temsil etmektedir. Bütçemizin bu hüviyeti, fiyat istikrarının sağlanmış olması ile ayrıca kuvvet kazanmaktadır. ²

Malum olduğu üzere, Hükümetimiz Müşterek Pazar'a iltihaka karar vermiş, Temmuz 1959 tarihinde gerekli müracaat yapılmış ve bu müracaatımız kabul edilmiştir.

Bir taraftan sanayiimizin himaye devresi ile bu devre zarfında tatbik edilecek rejim üzerinde ehemmiyetle durulmaktadır. Diğer taraftan, sanayie müteallik himayenin şümul ve esaslarının tespiti ile kalkınma ve yatırım programlarımızın telifi mevzuunda etraflı tetkikler yapılmaktadır. Bu tetkiklerin ikmalinden sonra, Müşterek Pazar'ın serbest rekabet statüsüne intibakı teminen sanayi maliyetleri bakımından müsavi şartlar tahakkuk ettirilecektir. Sh 19

*

¹ O yıllarda mali yıl 1 Mart günü başlar, bütçe en geç şubat ayının son günü Meclis'ten geçerek yasalaşır.

² Sayfa 3 - 8

MİLLİ GELİR

Demokrat Parti iktidarı tarafından büyük bir azim ve inançla tatbik olunan milli yatırım politikası ve kalkınma gayretlerinin memleketimizdeki iş hacmini, istihsalı ve binnetice milli geliri büyük ölçüde artıracığı şüphesizdi.

Memleketimizde milli gelir hesaplarına ait ciddi çalışmalara ancak 1951 yılında başlandığı, Avrupa İktisadi İşbirliği teşkilatınca 1952 senesinde kabul edilen metodun tatbikine de 1954 yılında geçildiği ve nihayet muhtelif istihsal sektörlerine müteallik sayım neticelerinin, bu sayımlar kafi derecede tekrarlanmamış olması dolayısıyla tekamül ettirilememiş bulunduğu geçen yıllara ait bütçe gerekçelerinde de arz ve izah olunmuştu.

Bu sebeptendir ki, iktisadi hayatımızdaki büyük gelişme, iş hacmi ve milli istihsalimizdeki emsali görülmemiş artışlar milli gelir hesaplarına tam manasiyle intikal edememekte bulunmuştur.³

Buna rağmen milli gelirimizdeki artışları, kısmen temayül halinde olsa dahi aşağıdaki tablolardan takip etmek mümkündür.⁴

---

³ Maliye Bakanı'nın 190 sayfalık Bütçe Gerekçesi'ndeki bu cümle, üretimin milli gelire eksik yansımaları, önemlidir. Maliye Bakanlığı kökenli olan Hasan Polatkan milli gelir hesaplarının yetersizliğini biliyor ama bir şey de yapamıyor.

⁴ Sayfa 93 - 98

**MALİYE VEKİLİNİN 1960 YILI BÜTÇELERİNİN BÜYÜK
MİLLET MECLİSİ UMUMİ HEYETİNDE MÜZAKERESİ
MÜNASEBETİLE MUHALEFET SÖZCÜKLERİNİN BÜTÇENİN
HEYETİ UMUMİYESİ ÜZERİNDEKİ TENKİTLERİNE VERDİĞİ
CEVAPLAR (23 ŞUBAT 1960)**

Burada yüksek huzurunuzda milli gelir mevzuu üzerinde çok konuştuk. Hepinizin pek güzel bildiği bu konudan uzun uzun bahsederek kıymetli vakitlerinizi almak istemezdim. Fakat muhalefet Mebuslarının yıllardanberi bu konuyu pek cazip zannetmeleri, iki de bir konuşmalarına mevzu diye seçmeleri karşısında, meseleye tekrar temas etmek mecburiyetinde bulunuyoruz.

Evvelâ şu cihetleri huzurunuzda tesbit etmek isterim. Neşredilen milli gelir tablolarında 1949, 1950, 1951, 1952 ve 1953 rakamları kat'î rakamlar olduğu halde 1954, 1955, 1956 ve 1957 rakamları son muvakkat tahminlerdir. 1958 rakamları ise ilk muvakkat tahmindir. Muvakkat rakamları katiyet kesbetmiş rakamlarla mukayese etmek doğru olmaz. Muvakkat rakamlar daima yükselir fakat hiçbir zaman azalmaz. Bu hal tahmin tekniğinin bir icabatıdır.

Memleketimizde milli gelir rakamları üzerinde ciddi sayılabilecek çalışmalara ancak 1951 yılında başlanılmıştır. Hesapların ihzarında ve tahminlerin yapılmasında takibolunan usul Avrupa İktisadi İşbirliği İdaresinin 1952 yılında tavsiye ve tamin ettiği bir metot olup memleketimizde ancak 1954 yılında tatbik mevkiine konulabilmektedir. Bu itibarla bizde milli gelir hesapları çok yenidir ve kâfi derecede tekâmül etmemiştir.

Milli gelir rakamlarının hakikata yakın olarak elde edilebilmesi, muhtelif istihsal sektörlerinde icrası gereken sayımların müteaddit defalar yapılarak tashihli ve mütekâmil neticelere vusuliyile mümkündür.

20 – 25 milyonluk bir nüfusun sayımı hakkında dahi sahih neticeler ancak bütün bir milleti bir tatil gününü evlerinde kapalı bırakmak, milletçe seferber olmak ve insanları baş baş saymak suretiyle mümkün olabildiği göz önünde tutulursa nüfuz sayımına nazaran son derece teferruatlı, son derece girift en büyük istihsal kollarından tutunuzda, küçük küçük işletmelerde yaratılan değerlere ve köylerde inşa olunan evlere kadar her türlü İktisadi faaliyeti kavrayan veya kapsamak isteyen milli gelir hesaplarının henüz iptidai sayılacak teşkilât ve usullerle, hakikata yakın bir surette tesbitindeki güçlük ve hatta imkânsızlık aşikârdır. Tesbiti mümkün olsa dahi yapılan gayretlerin hususiyle kalkınma devrelerinde, enfastrüktüre, içtimai kalkınmaya matuf büyük yatırımların, milli hasılâdaki tesirlerini kısa devrelerde yani yatırımların yapıldığı yılda veya onu takip eden yıllarda görmek ve yine kısa devrelerde bu faaliyetlerin milli gelir hesaplarında inikâsını beklemek beyhude bir gayret olur. Bu yatırımların milli gelir rakamlarına tesiri, ancak olgunlaşma devresi denilen bir zaman fasılasının geçmesiyle mümkündür.

Bu itibarla iktisadi hayatta, Türk milletinin her gün gözleriyle gördüğü büyük inkişaf, istihsal potansiyelinde, cihazlanmada emsali görülmeyen gelişmelerin, milli gelir hesaplarına tam manasiyle intikali bir zamana mütevakkıf bulunmaktadır.

Demokrat Parti İktidarının çalışmalarını milli gelir hesaplarının tamamen aksettirdiği ve binaenaleyh elde olunan neticelerin bu müşire ile ölçülebileceğini zannetmek elbetteki çok büyük bir hata ve emsalsiz bir haksızlık olur.

EK – 43/1

Maliye Bakanı iki tablo sunmuştur. Kısa bir özet veriyorum:

1948 sabit fiyatları ile GSMH ve sektörel hasıllar – milyon TL

Sektörler	1950	1958	Artış %
Tarım	4 551	7 296	60
İmalat Sanayi	894	1 463	64
Enerji Sektörü	24	77	220
İnşaat Sektörü	455	948	108
Ticaret Sektörü	952	1 542	62
Ulaştırma Sektörü	488	1 068	119
Devlet Hizmetleri	891	1 355	52
Yurtiçi GSH <i>üretici fiyatları</i>	9 119	15 530	70
GSMH <i>üretici fiyatları</i>	9 457	16 158	71

Bu son derece yetersiz tablo Maliye Bakanı'nın elindeki *tek* veridir. Hemen ardından verdiği bir başka tabloda tarımsal üretim göstergeleri vardır. Bu tabloda tarla bitkileri üretimindeki fiziksel artış, 8144 bin tondan 20 562 bin tona, % 153'dür.

DPT, Birinci Beş Yıllık Plan kitabını bu verilere (DİE'nin milli gelir hesapları) dayalı olarak hazırlamış ve 1950-60 döneminin ekonomi performansını, fiziksel üretim göstergeleri yerine sadece parasal ve yanlış rakamları veri olarak alıp yorumlamıştır. Yukarıdaki göstergelerden bir tek enerji sektöründeki hasıla artışı gerçeğe yakındır. Devlet hizmetlerindeki % 52'lik artış ise komiktir. Tıpkı % 153 artan tarımsal üretimin hasılaya % 60 olarak yansımaları gibi.

